

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Str. A. D. Xenopol No. 11.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT:
Parohiile: 200 Lei
Particulari: 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 2707/1933.

† Necrolog.

Cu durere comunicăm Ven. Cler diecezan, că Mon. *Gheorghe Filep*, protopop onorar, paroh în *Căuaș*, în ziua de 20 August crt. a repausat în Domnul în anul al 79-lea al vieții și al 54-lea al preoției sale.

Frățiile Voastre pentru odihna repaosatului în Hristos Frate veți aduce la altarul Domnului sufragiile pii îndatinate.

În veci amintirea lui!

Oradea, 25 August 1933.

No. 2880/1933.

† Necrolog.

Cu durere comunicăm Ven. Cler diecezan, că preotul deficient Mon. *Iosif Clintoc*, protopop onorar, în ziua de 27 August crt. a repausat în Domnul în anul al 67-lea al vieții și al 42-lea al preoției sale.

Preoții diecezani pentru repausul sufletului adormitului în Domnul Frate vor aduce sufragiile pii îndatinate.

În veci pomenirea lui!

Oradea, 13 Septembrie 1933.

No. 2968/1933.

† Necrolog.

Cu durere comunicăm Ven. Cler diecezan, că Mon. *Iuliu Pop*, asesor consistorial, protopop onorar și paroh în *Domănești*, în ziua de 15 Septembrie crt. a repausat în Domnul în al 53-lea an al vieții și al 27-lea al preoției sale.

Frății Preoți pentru odihna sufletului repaosatului Frate vor aduce la altarul Domnului sufragiile pii îndatinate.

În veci amintirea lui!

Oradea, 25 Septembrie 1933.

No. 2986/1933.

Concurs la parohiile *Căuaș* și *Domănești*.

Pentru complenirea parohiilor vacante *Căuaș* (protopopiatul Tăsnadului) și *Domănești* (protopopiatul Careilor) se publică concurs cu termenul de 1 Noiembrie crt.

Oradea, 25 Septembrie 1933.

— **Aviz important** pentru conducătorii Reuniunilor Mariane din Dieceză. Prin aceasta sunt invitați toți On. președinți-conducători ai Reuniunilor Mariane din Dieceză, a înainta Preaveneratului Ordinariat, până la data de **13 Oct.**, un raport despre activitatea Reuniunii Mariane ce o conduc, care să cuprindă: titlul principal al Reuniunii, numărul membrilor pe categorii, precum și aceea dacă Reuniunea e agregată Primei Primarie din Roma ori nu. — Acest raport se cere în vederea Congresului General al Agrului la Dej, unde se va declara, cu toată probabilitatea, înființarea Federalei Reuniunilor Mariane din întreaga provincie metropolitană. În raport să se menționeze și aceea, dacă Reuniunea ce o conduceți, poate trimite vreun delegat (care poate fi preotul ori altă persoană aptă) la Congresul de constituire a Federalei la Dej.

Secretariatul General
al Reun. de pietate.

Concurs la post de cantor.

Curatorul bisericii din parochia *Mecenșiu*, Jud. Sălaj, prin aceasta publică concurs pe ziua de **22 Oct.** crt. la postul de cantor, pe lângă următorul salariu: 8 (opt) jug. pământ arător, 3 (trei) jug. fânaș, drept de pășunat la 3 (trei) vite, locuință cu două camere și bucatărie, cu grădină de 700 st. p. și ștoalele îndatinate.

Concurenții se vor prezenta *Duminecă în 22 Oct.* crt. la biserica din parochia *Mucenșiu*, cântând la sf. Liturghie. Vor fi preferați cei cu diplomă de cântăreți.

Curatorul.

O nouă formă de apostolat feminin: surorile parohiale.

Biserica creștină catolică își înțelege serios rostul: mântuirea sufletelor. Ea a fost în toate timpurile pătrunsă de acel spirit mare ce-l însufleșea pe marele Pavel, apostol al neamurilor: *tuturor toate m'am făcut, numai să dobândesc vreunul pentru Hristos.**

Pentru a pune în practică acest spirit supra-abundent de apostolie, a realizat ea atâtea forme de activitate, atâtea instituțiuni: în era apostolică diaconi și diaconese, mai târziu *congregațiile* bărbătești și femești cu multipla lor activitate și organizație. În timpurile mai noi *Acțiunea Catolică* are iarăși același scop: de-a atrage la marea activitate a mântuirii sufletelor toate elementele conștiente de marele bine ce-l prezintă pentru timp și eternitate creștinismul ca element social și aducător de fericire.

Una din formele cele mai interesante și tot atunci aducătoare de mare folos activității mântuirii sufletelor, este o formă de organizare feminină, numită *Surorile parohiale*.

Ce sunt aceste surori parohiale? Ele nu sunt călugărițe, legate cu vot, sunt niște persoane laice, femei, cari instruite printr'un curs special și înzestrate cu toate cunoștințele trebuincioase, dau mână de ajutor parohilor din orașe și sate în cele mai variate terenuri de activitate pastorală: cateheză, vizitarea bolnavilor, a celor din închisori, conducătoare de grădinițe de copii, azile, orfanotrofii, vizitarea credincioșilor, împăcarea învrăjbiților etc. etc. Oricine își poate imagina imensa binefacere și efectivul ajutor ce-l pot da aceste *noui diaconise* preoților cari vreau să desfășoare o adevărată păstorie a sufletelor. — În Germania, (unde se numesc *Gemeindeschwestern*), în Olanda (unde se numesc *Femei naziritene*), în Polonia (numite *Servitoarele Domnului*) abia se mai găsesc parohii, chiar și la țară, în cari să nu fie angajate câte două-trei surori de-ale lui Hristos, surori parohiale.

La noi în România, cele ce se ocupă serios și deja efectiv de realizarea acestei instituțiuni de mare importanță pastorală sunt *Surorile Sociale* din Oradea, cari dela 1 Oct. crt. până în 30 Iunie 1934 vor aranja, cu concursul mai multor profesori angajați, curs de pregătire pentru surori parohiale.

Biserica noastră unită a fost caracterizată adesea prin marasmul ei oriental. Tocmai pentru a deszice această tristă însușire de neactivitate pastorală ar fi bine să ne gândim și noi la posibilitățile de-a da un ritm mai modern pastorației noastre dela sate și orașe, introducând, deocamdată la orașe, în formă de experiență, această minunată activitate de *soră parohială*, activitate pentru care este atât de potrivit și dornic sufletul multor persoane feminine, bogate în resurse de spirit apostolic și pline de generozitate.

Reuniunile noastre Mariane, ori alte organizații existente (Agru de ex.) și-ar câștiga merite neperitoare ajutând două sau trei domnișoare cu diplomă, să poată frecventa cursurile de formare a acestor noi diaconise ale pastorației moderne: *surorile parohiale*; iar parohiile cu situație materială mai bună ar putea angaja în bugetul lor, ca probă, un suflet apostolic de soră parohială. Roadele ar fi, fără îndoială, bogate. Dar avevom noi urechi de auzit pentru vântul nou ce suflă în lume, în lumea Bisericii mondiale, dornică de-a mântui cât mai multe suflete? Spiritul Domnului suflă unde vrea. Sperăm că va sufla și la noi, trezind înțelegere și interes pentru acest nou fel de bogată activitate pastorală.*)

P. Dr. Tăutu

— **Congresul general al Agrului la Dej.** In Nr. 38 (din 23 Sept.) al „Unirii” din Blaj s'a publicat convocatorul pentru congresul general al Agrului, care anul acesta se va ținea în 21—22—23 Octomvrie la Dej. — Programul în general este acesta: *Sâmbătă* în 21: Ora 9²⁹ primirea Comitetul Central în gara Dej. — 11: Ședința Comitetului Central în sala mică a prefecturii. — 15³⁰: Primirea Înălților Arhieriei. 16: Vecernie. — 17³⁰. Ședința Comitetului Central. — *Duminică* în 22: Ora 9: Liturghie arhierască, predică și procesiune euharistică. — 11³⁰: Deschiderea solemnă a congresului. — 13: Masă comună. — 16: Ședința Congresului General. Conferințe populare în sala teatrului și la liceu. — 19: Vecernie. — 21: Congert religios în sala teatrului județean. — *Luni* 23 Oct. Ora 8: Liturghie. — 9³⁰: Ședința Congresului General al Reuniunilor Mariane și al „Astru“-lui, ședința Comitetului presei. — 13: Masă comună. — 15: Ședința de închidere a Congresului.

La aceste înălțătoare serbări Comitetul Central din Cluj invită pe toți cei în drept, precum și întreg clerul și poporul provinciei noastre metropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș, cari, nu ne îndoim, vor grăbi în număr frumos spre orașul Dej. Anunțările pentru cvarțir se fac la: Mult On. *George Mânzat*, protop. on. *Dej*, str. Avram Iancu. In anunțare să se menționeze și participarea la mesele comune din 22 și 23 la amiazi. Termenul de anunțare e până în 15 Oct.

*) Școala se începe la 15 Oct. în Institutul Surorilor Sociale, Oradea str. Crișan 2. Se primesc d-șoare de 18—30 ani având dipl. de învățătoare ori bacalaureat. Taxa școlară lunar 200 Lei, internele plătesc pension 1000 Lei la lună; pot fi și externe. Actele de anexat: Diplomă, certificat medical și certificat de recomandție dela preot. Informații mai detaliate dă școala ori Red. „Vestitorul“.

Morala și credința.

de prof. Iosif Frollo.

II.

Moralele raționale.

Sistemele morale raționale sunt de asemenea, cum spuneam la început despre cele utilitariste, vechi ca lumea. Să le cercetăm, deci, pe scurt, pe cele mai însemnate.

Locul dintâi îl ocupă: a) *morala stoică*, tot atât de cunoscută ca și cea epicureică, și împărțindu-și cu ea, în antichitate, discipolii cam după cum la începutul secolului nostru, cetățeanul român care făcea politică nu-și putea închipui altă alegere decât să aparțină partidului liberal sau celui conservator. Stoicii își făceau din virtute supremul și unicul bine. Ca maximă rezumativă morala stoică seamănă cu cea a lui Aristot, numai că în loc de a face din virtute un mijloc, sau mai bine zis mijlocul pentru a ajunge la fericire, virtutea este pentru stoici, chiar scopul, recompensa ei fiind ea însăși. „In virtute posita est summa felicitas,” spunea Seneca. Aristot, dimpotrivă, spirit practic și pozitiv, pune ca scop al întregii activități omenești fericirea, cea mai înaltă fericire, ce e drept, dar totuși fericirea. Deosebindu-se de vulg, cât vrei, toluși nelăsându-se, ca odinioară Socrat, să pice victima acelor cari nu-l înțelegeau și pe cari îi disprețuia prea mult ca să intre în tranzacție cu ei, educatorul lui Alexandru-cel Mare, în loc de a se lăsa târît la închisoare și de-a bea otravă când i se aduseră acuzații asemănătoare cu cele formulate împotriva lui Socrat, își încredință, la timp, manuscrisele celui mai bun dintre elevi, iar el se retrase în Eubea, lăsând vorba că se expatriază singur „ca să-l cruțe pe Atenieni de rușinea unui nou atentat împotriva filosofiei.” Stoicii, însă, cu mult inferiori filosofiei aristotelice, fac o serie de paradoxe în dosul maximei lor atât de frumoase. Ei confundă binele cu binele formal, neglijându-l pe cel material. De aceea, pentru ei, virtutea constă nu în a voi binele, ci în a bine voi, adică în intenția de a face binele, de unde rezultă primul paradox, că în virtute nu există grade, toate greșelele sunt egale și toate faptele bune sunt egale: tot una este să omori un purice sau un elefant; sau ești cu desăvârșire înțelept, sau cu desăvârșire smințit. Tot ce nu este virtute n'are nicio importanță, iar înțeleptul este, orice i s'ar întâmpla, cu totul fericit.

Dar virtutea, cauza unică și sigură a fericirii, scopul însuși al vieții morale, ce este? În ce constă? În a trăi conform cu natura »ζῆν ὁμολογουμένως τῆ φύσει.“ S'ar zice, la prim vedere, că avem a face cu filosofia lui Aristip sau a lui Epicur! Câte echivocuri se ascund sub cuvântul „natură,” în filosofie ca și în artă. Iată, însă, că Zenon ne explică ce înseamnă natura: »ζῆν ὁμολογουμένως τῆ λόγῳ“ a trăi în conformitate cu rațiunea, deoarece natura unei ființe înseamnă caracterul său specific și distinctiv, deci, la om, rațiunea. Astfel stoicul va trebui să-și conformeze faptele cu ideile, realizând toată perfecția de care natura omească este capabilă; de asemenea stoicul trebuie să trăiască în desăvârșită armonie cu toți semenii săi, întru cât aceeași rațiune însuflețește pe toți oamenii, fără deosebire de naționalitate și să trăiască în armonie cu însăși natura, deci să se resemneze la tot ce i oferă destinul, întru cât și natura e supusă legilor sale. În fine caracterul distinctiv al stoicului este să subjuge

tot ce ar fi în el tendință în contra rațiunii, adică tot ce este pasiune; de aici celebra lui maximă „ἀνέχου καὶ ἀπέχου,” *sustine et abstine*, îndură și abține-te. Suportă senin orice îți aduce destinul; nu umbra după nimic ce nu depinde de tine; realizează, într'un cuvânt, în tine „ἀπάθεια,” impasibilitatea, condiția „sine qua non” a înțelepciunii, a fericirii și a libertății depline.

Nu relevăm contradicția stoicilor între genul de viață pe care îl preconizează și care cere o mare tărie de voință și ideea lor panteistă despre lume, care presupune fatalismul cel mai opus liberului arbitriu. Însă notăm următoarele erori: este vădit greșală să afirmi, în mod absolut, că pentru natura omească înzestrată cu simțuri, plăcerea este, în mod absolut, un rău și durerea un bine, căci numai în mod accidental plăcerea te abate dela practicarea virtuții și durerea te ajută la facerea binelui. De câte ori nu se întâmplă inversul! Egală greșală este să împingi până la extrem înăbușirea, în tine, a sentimentelor de afecțiune și simpatie pentru semenii tăi; prin această extirpare a sentimentelor, în loc de utilizarea și canalizarea lor, ei fac în practică, aproape cu totul inaplicabilă morala lor, cu atât mai mult cu cât sfaturile lor de perfecționare individuală nu sunt niciodată pozitive, ci veșnic negative: „ἀνέχου καὶ ἀπέχου.” Dar mai ales nu trebuie uitată marea lacună pe care o vom vedea și mai accentuată la morala Kantiană, cea de-a limita binele la binele formal. Virtutea trebuie căutată pentru ea însăși; de acord; însă de unde rezultă că intenția bună este tot binele? Dimpotrivă, o tendință, o intenție presupune un scop deosebit de ea însăși și tocmai de aceea o intenție este bună, pentru că își propune ceva în sine bun, căci o intenție nu poate lucra în vid, iar coloritul și-l ia dela scopul pe care-l urmărește. Să insistăm asupra acestui punct înainte de a trece la morala lui Kant. O faptă oarecare poate fi bună din două puncte de vedere: din punctul de vedere material sau absolut și din punctul de vedere formal: dau pomană unui sărac. Pomana aceasta va alina suferințele lui fizice; acesta este binele în sine, binele material al actului caritativ, care are loc independent de intenția donatorului și a cărei valoare se măsoară după cantitatea binelui realizat. Însă eu când dau pomană, pot urmări diferite scopuri: — latura formală — pot s'o fac cu intenția de-a alina suferința săracului, dar pot s'o fac și din pură ostentație, cu intenție de a-mi procura lauda altora, sau cu scopul de-a atrage atenția și de a-mi câștiga simpatia unei terțe persoane dela care pe urmă să-mi scot anumite avantajii sau chiar să pun la cale o faptă imorală. Valoarea morală a pomenei mele, însă, depinde de binele moral formal, adică de intenția cu care am făcut-o și de efortul care m'a costat. O mie de lei tot atâta mizerie pot alina — binele material — indiferent de cine i-a dat și de intenția cu care i-a dat. Meritul moral, însă, al donatorului crește în raport cu bunătatea intenției și cu efortul ce l-a costat, fiindcă mult mai mare este meritul unui donator care câștigă zece mii de lei pe lună, decât al altuia care câștigă o sută de mii de lei pe lună, dacă amândoi dau aceeași sumă săracilor. Deci intenția bună și efortul pentru a o efectua, alcătuiesc binele moral for-

mal, iar rezultatul bun, binele moral material. Înșă intenția bună în niciun caz nu poate fi lipsită de obiect. Și numai faptul că obiectul ei, adică scopul, este socotit bun — chiar dacă în sine ar fi rău — face ca intenția să fie bună. Astfel că binele moral formal se poate defini: o voință conformă cu datoria în felul cum o cunoaște cel ce lucrează. Independent de rezultatul moral bun, independent de intenția care l-a născut. De obicei binele moral, material și formal, sunt asociate, însă uneori poate să se înlătuiească binele moral formal, chiar în legătură cu o faptă materială rea și mult mai adesea o faptă materială bună, fără lature formală bună.

Și acum să vedem în ce constă: *b) morală lui Kant*. În timp ce sistemele de morală pe care le-am văzut până acum, se clasează după natura binelui suprem care constituie scopul ultim al datoriei, Kant și mai răspicat decât stoicii, susține o morală pur formală, căci — pentru el — datoria constă în singura obligație și binele numai în intenție, independent de binele în sine. Imperativul categoric al lui Kant este un absolut; dacă i-am da ca temei binele, ar deveni un relativ, căci ar însemna: „fă aceasta, *dacă* vrei să realizezi cutare sau cutare bine.“ Obligația, după Kant, își are în ea însăși rațiunea suficientă; datoria se definește: necesitatea de a se supune legii, pentru că este lege, din respect pentru lege. Astfel că o faptă nu este obligatorie pentru că este bună, ci ea este bună pentru că, fiind obligatorie, a fost făcută numai din respect pentru lege. Voința — spune Kant — trebuie să și păstreze *autonomia* sa, adică să nu fie influențată de vreun bine oarecare, sau de vreun alt motiv de cât imperativul categoric; dacă o lege ar emana dela o altă autoritate sau și-ar propune alt scop decât ea însăși, atunci ea n'ar mai fi observată din pur respect pentru ea, ci pentru autoritatea sau scopul respectiv; ceea ce ar produce o *heteronomie*, deci pierderea deplinei personalități umane. Căci, în privința aceasta, principiul lui Kant este: „Lucrează așa, încât să tratezi, totdeauna, umanitatea, fie în tine, fie în semenii tăi, ca scop și niciodată ca mijloc, personalitatea umană consistând tocmai în voința liberă.“ În rezumat: voința e în același timp principiul și obiectul moralității: ea poruncește, ea ascultă și pe sine însăși trebuie să se voinască veșnic mai liberă.

Prima lipsă a moralei Kantiene este că ea repugnă naturei omenești înzestrată cu rațiune; deoarece caracteristica rațiunii este de-a nu admite și de-a nu face nimic fără motiv; nimic nu o revoltă mai mult decât necesitatea nemotivată, iar imperativul categoric al lui Kant îi opune: *trebuie pentru că trebuie*.

În al doilea rând, imperativul categoric, precum am văzut la început, este o obligație în vid; el îți poruncește să ascuți, fără să-ți precizeze în ce anume să ascuți. Înșă legea morală te obligă nu pentru simplul fapt că-ți poruncește, dar pentru că-ți pune înainte un bine pe care să-l voinști, un ideal pe care să-l ajungi.

Apoi Kant, proclamând voința autonomă, deci independentă de orice altă autoritate, îi cere ca ea singură să-și poruncească și-și, deci să-și fie în același timp inferioară și superioară. Contradicția aceasta este numai alenuată, iar nu ștearsă prin distincția pe care o face între voința *numerală* care poruncește și voința *fenomenală* care ascultă. Voința umană nu poate fi cu adevărat autonomă; ea trebuie să se supună acelei autorități superioare care i-a stabilit un

scop conform cu natura sa și prin urmare i-a stabilit și obligația de-a tinde spre ea. Căci anterior și superior voinței, există un bine absolut, un bine *in sine*, care alcătuiește materia obligației, ipoteza unei morale pur formale, rămânând, orice s'ar zice, un non sens.

Nu putem încheia trecerea în revistă a sistemelor de morală fără a spune măcar un cuvânt despre: *c) morală lui Platon*, pe care ar trebui s'o numim *morală frumosului*. Căci după Platon, binele absolut este Dumnezeu, care în același timp este prototipul frumosului. Obligația noastră este să ne apropiem cât mai mult de Dumnezeu și să ne facem cât mai asemenea cu El: „*ὁμοιωσις θεῶν κατὰ δυνατόν*.“ De aceea trebuie să ne liberăm treptat de sclăvia simțurilor și a pasiunilor, pentru a face să domnească rațiunea, ajungând astfel la practicarea înțelepciunii, armonia sufletească deplină.

La fel cu Socrate însă, Platon confundă virtutea cu știința și înglobează morală în logică; pe de altă parte, identificând binele cu frumosul, dă moralei un caracter estetic, care-i răpește latura riguroasă a obligativității și a efortului pentru a împlini binele și face greșala pe care și-au însușit-o stoicii, de-a vedea în trup numai un dușman al sufletului, iar nu și o uneală și un ajutor.

Sistemele moderne de morală estetică ale unui *Herbert, Wieland* sau *Ruskin* precum și cele de *morală a adevărului* (de ex. *Wollaston*), (după aceasta o faptă este bună întru cât este conformă adevărului, A=A fiind legea supremă a justiției și a adevărului în același timp; deci a lua lucrul altuia este imoral, pentru că ar însemna să afirmi prin faptă neadevărul că este al meu ceea ce este al altuia; a nu asculta de părinți este imoral, pentru că ar însemna să afirmi că copiii nu datoresc nimic părinților), — se izbesc de două mari inconveniente. Nici frumosul, nici adevărul nu prezintă, pentru voință și pentru activitate, caracterul de obligativitate care incumbă binelui. Pe lângă aceasta, frumosul, adevărul și binele se confundă numai în Dumnezeu, adică în sensul absolut, desăvârșit și simplu, încât dacă tendința spre frumos sau spre adevăr înseamnă tendința spre Dumnezeu, atunci da, scopul suprem al activității noastre este bine ales. Înșă, în lumea aceasta unde noțiunile de frumos, bine și adevăr sunt distincte, sfera moralității nu coincide nici cu a estetice, nici cu a științei. Sunt fapte frumoase care nu sunt morale și antichitatea ne oferă în persoana lui Alcibiade cea mai pu ternă dovadă a falsității moralei estetice, întru cât este modelul omului este prin excelență și totuși imoral la culme. Iar în ceea ce privește raportul dintre sfera adevărului și a binelui sunt nenumărate adevăruri cari n'au nimic de împărțit cu binele; tot ce este bine este adevărat, însă nu tot ce este adevărat este și bine, căci atunci nicio faptă rea n'ar fi posibilă, dacă nu s'ar confirma cu anumite adevăruri logice, matematice, fizice, etc. . . .

Morală creștină.

Cam astfel s'ar putea rezuma, în modul cel mai scurt, eforturile rațiunii omenești, în decursul veacurilor, pentru a rezolva problema binelui și a răului și — implicit — cea a fericirii. Mințile celor mai mari filosofi ai lumii, începând cu vreo cinci veacuri înainte de Isus Hristos și până în ziua de azi n'au mers mai departe. Este adevărat că până și în sistemele morale cele mai țerre-ățerre se cuprinde o doză de adevăr

și de bine, dar nu este mai puțin adevărat că, chiar moralele cele mai nobile prezintă o serie de greșeli și neajunsuri. Niciuna din moralele expuse nu satisface, în mod deplin, natura omenească și niciuna nu se poate extinde la toți oamenii din toate timpurile și din toate locurile pentru a-i mulțumi din toate punctele de vedere. Moralele *utilitariste* satisfac numai plăcerile imediate și materiale, neglijând tocmai ce este mai specific și mai înalt în natura omenească. Moralele *sentimentale* se bazează pe ce este mai subiectiv, mai deosebit și mai variabil în firea noastră, și nu mulțumesc nici legitima aspirație a individului spre fericire, nici ceea ce rațiunea poate concepe ca ideal suprem al omului. Sistemele *raționale* care singure ar putea găsi soluția desăvârșită, întru cât oamenii se desbină prin pasiuni, dar se înțeleg prin rațiune, le-am văzut defectoase, în primul rând, pentru că vor să suprimе sensibilitatea, care totuși are și ea drepturile sale, și apoi pentru că se pierd în vidul virtuții fără obiect sau al imperativului categoric. Intocmai ca și sistemele filosofice din cari provin și cărora le aparțin, au și moralele partea lor justă și partea lor defectoasă. Față de această constatare să nu fie, cumva, întemeiată părerea scepticilor (teoreticește, bine înțeles) a unui Montaigne, spre exemplu, cu nemuritorul său „*Que sais-je?*” sau a unui Renan? Iată cum se exprimă acest vrăjitor nefast al stilului insinuant: „Dacă o societate, dacă o filosofie, dacă o religie ar fi posedat adevărul absolut, atunci acea societate, acea filosofie, acea religie le-ar fi răpus pe celelalte și ar trăi singură în momentul de față. Putem să credem, oare, fără o trufie nebună, că viitorul nu ne va judeca în același fel cum noi judecăm trecutul?... și atunci să nu iubești și să nu urăști, să nu primești și să nu respingi nimic, în mod absolut, este adevărata înțelepciune, deoarece binele și răul, plăcerea și durerea, frumosul și uritul, rațiunea și nebunia se transformă unele într-altele prin nuanțe tot atât de imposibil de deosebit ca acelea de pe gâtul porumbelului”. „Este explicabil scepticismul teoretic al acestor epurici în practică și a multor alora, întru cât natura omenească decăzută intră ușor, fie sub sclăvia simțurilor, fie sub sclăvia orgoliului de a voi, îndală ce se simte înzestrată cu o inteligență mai pătrunzătoare, să-și creeze singură propria sa filosofie, cu propria sa morală, ca să fie a sa, numai ca să nu urmeze pe urmele altora, orgoliu care, de multe ori, face să judeci greșit din repulsiunea de a accepta părerile altuia.

Căci iată, precum vom vedea îndată, că nu din vremea unui Aristip sau a unui Zenon și nici cu unul sau două veacuri mai înainte, dar cu o mie și mai bine de ani înainte de cel mai vechiu moralist menționat de noi, există în patrimoniul omenirii principiul fundamental al moralei desăvârșite, care, satisfăcând deplin însăși natura omenească, se potrivește egal de bine pentru oamenii din toate timpurile și din toate locurile, căci, în ceea ce privește omenirea în exigențele ei cele mai adânci, ca de exemplu problema fericirii, a fost dela început inițiată pe calea cea bună de suprema înțelepciune și cu toată dreptatea spunea, cu o mie de ani înainte de Hristos, Eclesiastul: „Nu este nimic nou sub soare.” Și de fapt, maxima fundamentală și rezumativă a moralei creștine, o găsim scrisă încă de cincisprezece veacuri înainte de Hristos și dacă, totuși, i se zice morală *creștină*, este pentru că Isus Hristos a explicat-o și a practicat-o, în toată sublimitatea perfecțiunii sale. În timp ce moralele mai

sus enumerate satisfac sau numai interesul egoist, sau numai interesul social, sau numai idealul rațiunii, binele integral, binele absolut nu poate consta decât în realizarea crescândă a idealului întregii noastre naturi, ridicată la perfecția absolută pe care rațiunea omenească o poate concepe. — Cicero întrezărise destul de aproape acest adevăr, când spunea: „Est autem virtus nihil aliud quam in se perfecta et ad summum perducta natura” și mai precis încă „Est igitur virtus hominis cum Deo similitudo.” Păcat numai că despre Dumnezeu avea o idee prea vagă și inexactă. De aceea cu totul alfel grăește înțelepciunea supremă. Într-o zi, după ce Isus Hristos redusese la tăcere pe cei mai iscusii saducei, care încercaseră să-L încurce prin diferite întrebări relative la Scriptură, venită la rândul lor, fariseii spre a-I pune la încercare știința legii evreiești și unul din ei, învățător de lege, ispitindu-L, li zise: „Învățătorule, care poruncă e mai mare în lege?” (Mat. XXII, 35—36). Întrebarea era mult mai pretențioasă decât s'ar crede la primul moment, căci mulți uită că Evreii aveau 613 porunci, dintre care 248 pozitive și 365 negative, așa încât nu era de loc ușor să dai un răspuns la care savanții farisei, obișnuiți să învețe legile, cum învăță mandarinii semnele care reprezintă cuvintele chinezești, să nu fi avut nimic de ripostat, cu atât mai mult, cu cât, atenți la litera legii, de multe ori nu numai neglijau dar îi ignorau spiritul. Totuși, spune evanghelistul Marcu, răspunsul lui Isus stărnă admirația aceluia care îl întrebă. Răspunsul sună așa: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta e întâia și mai mare poruncă. Iară a doua, asemenea acesteia: „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Întru aceste două porunci toată legea și prorocia atârnă.” (Mat. XXII, 37—40). Inșă porunca iubirii lui Dumnezeu sună exact la fel în cap. VI. v. 5—6 din Deuteronom, iar porunca iubirii aproapelui se găsește de asemeni identic formulată în cap. XIX v. 18 din Levitic.

Isus Hristos, deci, nici n'a schimbat, nici n'a adăogât nimic, dar trebuie să recunoaștem că a pus — în chip minunat — punctele pe *i*. Căci, în timp ce aceste două porunci se găseau în Legea Veche la rând cu alte prescripții de amănunt și în cărți deosebite, Isus Hristos le-a pus alături, le-a combinat și le-a arătat însemnătatea lor, nu numai ca prioritate față de toate celelalte porunci, dar mai ales ca rezumative ale tuturor legilor și prorocilor.

Să le medităm deci puțin. Mai întâi de toate ne impresionează sublimitatea țintei care ne este impusă. O poruncă mai înălțătoare este imposibilă, deoarece ne este indicat drept scop chiar Dumnezeu, adevăratul infinit și perfectul absolut. Căci ce înseamnă „a iubi din tot sufletul pe Dumnezeu” decât a-ți face din El bucuria și plăcerea ta unică. Din moment ce a iubi pe cineva înseamnă a-i dori ființei iubite și a-i procura tot binele care îi lipsește sau a te bucura de binele pe care îl are, a-L iubi pe Dumnezeu înseamnă — întru cât El este desăvârșit — a te bucura de infinita lui perfecțiune. Și pentru că a iubi înseamnă unirea cea mai desăvârșită cu ființa iubită, a-L iubi pe Dumnezeu va însemna deci și a-ți uni, în toate, voința ta cu a Lui, adevăratul a împlini *toate* poruncile Lui. Iubirea de Dumnezeu este poruncia *din cauza* perfecțiunii sale infinite, prin urmare va fi un act de cea mai mare justiție și desinteresare. De cea mai mare dezinteresare și justiție, căci îl vom iubi pe Dumne-

zeu nu în vederea vreunei recompense, ci pentru că într'adevăr merita să fie iubit pentru El însuși, fiindcă nu există ființă atât de vrednică de iubit ca El. Și această iubire va fi din toate puterile tale, deci mai mult decât pe tine însuși, mai mult decât orice. Dezinteresarea merge până la totala ta sacrificare. Și totuși acestei complete adorări, îi corespunde, în același timp, maximumul de folos propriu: fericirea ta completă, însă precum se vede îndată, nu ca scop, ci, din potrivă, cât se poate mai puțin ca scop, pentru că scopul este totala jertfă de tine întru slava Lui, dar ca o consecință imediată a supremului sacrificiu. În chipul acesta se găsesc realizate, în același timp, cele două exigențe atât de contrarii, am putea spune chiar contradictorii în aparență, pe care trebuie să le aibă maxima fundamentală a moralei: să ceară o supremă dezinteresare și tot deodată să procure o desăvârșită mulțumire, într'un cuvânt *fericirea*.

Însă iată că porunca fundamentală creștină merge și mai departe; ea se contopește cu porunca de a-l iubi pe aproapele. Iubirea aproapelui este a doua poruncă, însă *asemenea* cu cea dintâi. Este a doua, pentru că izvoarește din cea dintâi și este *asemenea* cu cea dintâi, fiindcă motivul pentru care ni se cere să-l iubim pe aproapele și anume pe tot aproapele, este tot Dumnezeu, căci pe aproapele trebuie să-l iubim tot pentru Dumnezeu și în Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu îl iubește și după felul cum El îl iubește (să vă iubiți unii pe alții precum v'am iubit Eu pe voi) (Ioan XIII, 34). Prin aceasta se împlinește în modul cel mai desăvârșit și cerința cealaltă a moralei, ce se exprimă, de obicei, prin expresia meschină de binele social. Am întrebuițat epitetul de „meschină,” pomenind de binele social, pentru că expresia „binele social” evocă în limbajul obișnuit numai buna stare materială și cel mult culturală a semenilor noștri, în timp ce în morala creștină porunca de a-l iubi pe aproapele „ca pe tine însuși” toate acestea le dă pe deasupra și peste acestea îl înalță și pe el, ca pe tine însuși, până la Dumnezeu și ajunge, în cele din urmă, la sublimul aproape ininteligibil din Evanghelie „ca toți să fie una, precum Tu, Părinte, ești întru mine și eu întru Tine, ca și ei întru noi una să fie” (Ioan XVII, 21). Cu alte cuvinte, prin iubire și identitate de ideal, se ajunge la cea mai strânsă unire între toți oamenii și apoi cu toții, tot prin iubire, la cea mai strânsă unire cu însăși Divinitatea. Armonie, iubire, unire, fericire mai înaltă este cu neputință.

Cum să n'o considerăm atunci morala creștină nu un sistem de morală ca oricare altul, ci drept *morală înșiși*, din moment ce alta mai înaltă și mai de săvârșită nici nu poate fi imaginată măcar?

Obiecțiuni.

Se va încerca, poate, obiecțiunea: o morală atât de frumoasă să nu fie cumva o himeră? Și afară de aceasta, se poate, oare, practica sau chiar înțelege o morală atât de înaltă? Și de câte persoane?

Cum să fie vorbă de utopie, ceea ce este adâncă și spontană aspirație a ființei omenești? Omul este făcut pentru infinit; toată natura sa rațională tinde spre veșnicie și desăvârșire. Până și în pornirile sale cele materiale și pământești el greșește pentru că trece dincolo de marginile cuvenite, fiindcă simpla idee de a se limita îi repugnă. Iar omul, a cărui cugetare greșită îl face să creadă cu convingere că odăla cu moartea totuși s'a sfârșit, se simte nu numai nemulțumit,

dar e constrâns să judece absurdă toată viața omenească, tocmai pentru motivul că ar fi efemeră în ciuda cerinței sale imperioase de veșnicie.

Ah! tout cela, jeunesse, amour, joie et pensée,
Chants de la mer et des forêts, souffles du ciel
Emportant à plein vol Espérance insensée,
Qu'est-ce que tout cela, si n'est pas éternel?

spune *Le conte de Lisle* și din moment ce nici line-rețea, nici iubirea, nici bucuria, nici cugetarea, nici poezia și niciun ideal n'au valoare, pentru că nu sunt veșnice, trage concluzia marilor pesimiști că este superior neantul impasibil, unei vieți pline de sbucium, pentru că zbuciumul vieții este absurd, nefiind altceva decât o frământare spre ideal, care ideal nu există din moment ce toate se sfârșesc.

Soit! la poussière humaine, en proie au temps rapide,
Ses voluptés, ses pleurs, ses combats, ses remords,
Les Dieux qu'elle a conçus et l'univers stupide
Ne valent pas la paix impassible des morts.

Întru cât privește dubla întrebare dacă o morală așa de sublimă poate fi practică și încă de către toți oamenii, când ar fi de văzut, mai întâi, cine este în stare s'o înțeleagă, răspunsul nu este de loc greu de dat.

Precum am văzut, tendința spre infinit este cât se poate de firească pentru om; tot așa și credința într'un Dumnezeu care personalizează acest infinit. Evident că ideea de Dumnezeu îmbracă, în imaginație, forme materiale care o defigurează, totuși și oamenii cei mai simpli ajung, fără mare greutate, la o idee destul de clară despre o ființă supremă desăvârșită, astfel încât să o socotească vrednică de cultul lor. Pe de altă parte, dacă deviza fundamentală a moralei creștine: iubirea de Dumnezeu, din cauza infinității lui perfecțiuni, unită cu iubirea aproapelui întru Dumnezeu, temeiul și izvorul tuturor poruncilor, este, relativ, grea de prins în valoarea ei filosofică de către oamenii simpli. În schimb, poruncile decalogului le poate prinde oricine, chiar fără a le fi studiat, dacă urmează cu bunăvoință ceea ce se numește, în limbajul de toate zile, *glasul conștiinței*. Glasul conștiinței nu este o vorbă, ci un fapt, este aceea facultate a sufletului, care sub denumirea — cunoscută în școli — de *συνείδησις* descoperire ușor și împede principiile morale cele mai generale cele ce alcătuiesc legea naturală; ca de ex. a iubi binele, a urî răul, a adora pe Dumnezeu, ce ție nu-ți place, altuia nu face, etc... și apoi, sub denumirea de *συμείδησις* apreciază înainte de faptă ce e bine și ce e rău, iar după faptă simte mulțumire sau nemulțumire, după cum a făcut sau n'a făcut ceea ce înainte de faptă judecase că trebuia să facă. Chiar Cicero, cu marele lui bun simț scria: „Est igitur haec non scripta sed nota lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti sed facti, non instituti sed imbuti sumus.” Iar Evanghelia ne spune și urmările pentru cine cu bunăvoință ține poruncile lui Dumnezeu: „Cel ce are poruncile mele și le păzește, acela este carele mă iubește; și cela ce mă iubește, iubit va fi de Tatăl meu, și eu îl voi iubi, și mă voi arăta lui” (Ioan XIV, 21). Și Sf. Pavel completează: „Suntem siguri că bună conștiință avem, voină să ne purtăm bine întru toate” (Evrei XIII, 18). Așa dar cine urmează glasul conștiinței, lucrează „bine întru toate” prin ceea ce am numit mai sus „binele formal” și lucrând bine, ipso facto, îl iubește pe Dumnezeu. Iar consecința acestei purtări

este că „Dumnezeu i se va arăta lui.” Căci în prvința morălei ca și în prvința dogmei se poate ajunge la deplina înțelegere a lucrului pe ambele căi: fie studiind și înțelegând, mai întâi, și apoi, convins de frumusețea lucrului, trecând la practicarea lui; fie începând cu practicarea și înălțându-te cu timpul treptat la înțelegerea și convingerea rațională. Prima cale este

aceea a convertiților, a doua a acelor care din prvință au fost călăuziți sau și singuri au pași pe calea binelui; ambele însă ne au procurat nenumărate exemple de persoane care au practicat, cu plină înțelegere a superiorității sale absolute, morala creștină și foarte multe chiar în gradul cel mai eroic.

(Va urma).

Unificarea glasurilor bisericești.

III.

Pentru o corectă consecvență, nu e de ajuns numai ca să recunoaștem necesitatea unificării glasurilor bisericești din punct de vedere artistic muzical și didactic, ci trebuie să rezolvim problema și din punct de vedere practic și să arătăm posibilitatea și modul în care s'ar putea face mai bine și mai ușor. În ultimul articol despre această chestiune (vezi Vestitorul 1933 No. 10, pag: 4—6), am arătat necesitatea unificării glasurilor bisericești din punct de vedere artistic, muzical și didactic, acum voi încerca, după modestele mele puteri, să arat modul cum s'ar putea rezolvi această chestiune în actualele împrejurări.

Două sunt posibilitățile: *Ori refacem muzica bisericească a fiecărei dieceze din toate punctele de vedere și o menținem așa refăcută, ori revenim la vechea muzică psaltică a lui Macarie și Anton Pann.* Atât una cât și cealaltă soluție întâmpină însă mari greutăți. Le vom spicui și le vom cumpăni, iar ca și concluzie vom alege pe cea mai bună, pe cea mai eficace, conducându-ne după principiul: dintre două lucruri mai puțin bune, — fiind vorba de alegere, — alegem după puțință pe cel mai bun.

1. În general toată muzica bisericii noastre unite, fie ea practică în oricare dieceză, așa cum este ea azi, cuprinde multe greșeli, din punct de vedere *tonal, melodic, armonic, ritmic, cadențial și estetic-bisericesc.* Vina nu o putem arunca în sarcina nimănui, dar în general putem spune, că în mare parte aceste greșeli se datoresc vitregelor împrejurări istorice, lipsei de cultură muzicală a acelor care o învățau și o cântau în biserici și lipsei unui formular fix, obligatoriu și stabil; căci totul se menținea prin tradiție orală. Deci ea, așa cum se prezintă azi, pentru a putea prezenta valoare bisericească-muzicală, artistică și literară-muzicală, necesită o temeinică, serioasă, științifică-muzicală și definitivă refacere din punct de vedere al tonalităților bisericești orientale, din punct de vedere melodic, ritmic și armonic, ca apoi, scoțându-se din melodiile ei, formulele de cadențe ale fiecărui glas, să se poată cumpăni întrucât sunt acceptabile din punct de vedere artistic și estetic bisericesc și prezintă o valoare de muzică bisericească.

Pentru a putea face acest lucru, se recere, să cunoaștem bine și temeinic *tonalități e bisericești orientale, mersul lor melodic și ritmic, legile armonice și*

contrapunctice ale acestei muzici, legile ei de compoziție, legile estetice ale adevăratei muzici bisericești, ca apoi să cercetăm analitic și științific întrucât glasurile din fiecare dieceză au menținut tonalitatea, mersul melodic și ritmic de muzică bisericească orientală și dacă au suferit vre-o alterare, schimonosire, prescurtare sau adaugere nelaloc, să le refacem și apoi să le cumpănim din punct de vedere armonic, contrapunctic, estetic și artistic și să vedem dacă prezintă vreo valoare.

Această spicuire, cumpănire și valorizare este un lucru cât se poate de obositor, dar pe atât de interesant, pentru că în decursul lui găsim multe curiozități, dar tot atunci multe mărgăritare, multe celule melodice, tipice, orientale, de-o frumusețe rară, multe mișcări melodice frumoase, expresive și mai pe sus de toate estetice, balsamate de multă pietate, formule de cadențe artistice apte pentru arta contrapunctică și pentru a alcătui clădiri armonice, pentru a obține efecte de toate nuanțele.

Iar cât privește partea practică, care e latura cea mai grea a chestiunii, soluția logică ar fi tipărirea lor într'un formular universal și general obligatoriu pentru întreaga biserică rom. unită și mai pe sus de toate punerea lui în aplicarea de toate zilele.

2. Soluția a doua, și care, cred eu, că ar fi cea mai bună și mai valoroasă, este revenirea *serioasă și integrală la muzica psaltică a lui Macarie,* care, așa cum se prezintă azi, este o muzică bisericească mult superioară muzicii noastre chiar și celei refăcute. Pentru a ne putea convinge de superioritatea acestei muzici, trebuie să o cunoaștem în toate amănunțele ei. Studiind-o, putem vedea, că din punct de vedere al tonalităților este pur orientală, din punct de vedere melodic și al expresiei estetice, este pur bisericească, din punct de vedere armonic e potrivit pentru construcțiile cele mai frumoase armonice, dând posibilitate la cele mai clasice modulații, prin însași mișcările ei este plină de viață, de mișcare, din punct de vedere al construcției este foarte potrivită pentru unica formă de compoziție superioară: *polifonia.* Astfel studiată, o putem pune paralel cu muzica noastră refăcută și să le cumpănim cu ochiul cumpănită al muzicantului obiectiv. Rezultatul acestei comparații va fi convingerea evidențiată până la extrem, că această muzică

psaltică este nu numai superioară glasurilor noastre, ci este o muzică dezvoltată, având timbrul clasicității și aptitudinile necesare de a deveni o muzică modernă perfectă.

Acum se naște întrebarea: care este de preferat: a noastră refăcută, sau cea psaltică? Absolut vorbind, fără a lua în considerare greutatea uneia și a celeilalte, cea mai de preferat este cea psaltică, ceea ce ar însemna să ne debarasăm de cea a noastră și să îmbrățișăm pe cea psaltică fără nici o omitere.

Eu, personal, cred, că soluția cea mai bună ar fi următoarea: să primim în definitiv muzica psaltică în întregime, fără nici-o șovăire, iar pe a noastră deocamdată să nu o lăpădăm de tot, ci să o păstrăm, refăcându-o și să formeze o punte de trecere la cea psaltică, ca o punte de trecere dela ceva imperfect la perfect. Și iată de ce:

a) Refacerea glasurilor noastre și menținerea lor ar realiza o unificare numai parțială, pentru că fiecare dieceză ar putea să pretindă ale sale glasuri de bune, față de cele ale altei dieceze. (Și mai ales că, unele glasuri, dintr'o dieceză, chiar refăcute, sunt totuși destul de sărace, și se naște necesitatea înlocuirii lor cu cele din alte dieceze, unde poate, că acele glasuri sunt mai bune, ceea ce, însă, din anumite considerații de prioritate, nu se prea poate face. Dar, chiar dacă s'ar putea face ca din toate variantele refăcute să se extragă cele mai bune și să se alcătuiască un singur formular, nici atunci acest extras nu se poate ridica la valoarea pe care o are muzica noastră psaltică.

b) Revenirea la muzica psaltică ne face să câștigăm două lucruri: întâi, am asimila și am întrona în biserica noastră o *muzică adevărat orientală și valoroasă*; și, a doua oară, ne-ar da posibilitatea ca în modul cel mai ușor să le refacem pe ale noastre întrucât atunci deja am fi inițiați, obicinuiți cu adevărata muzică orientală, ca apoi așa refăcută să o păstrăm ca un tezaur de variante pentru compozitorii cari ar vrea să compună muzică corală orientală inspirându-se din ea.

c) Soluția revenirii la muzica psaltică, atât din punct de vedere practic, cât și didactic, este mai bună, căci refacerea glasurilor noastre existente preînde o muncă îndelungată și tipărirea unui nou formular; pe când, făcând revenirea, putem evita ambele, întrucât muzica psaltică se găsește corect și bine tipărită de către un adânc cunoscător al psalticiei: I. Popescu-Pasărea, secundată de un manual de principii de muzică bisericească orientală, care, deși este incomplet din multe puncte de vedere, totuși e bun, căci nu conține greșeli.

Pentruca onorații cetitori să nu rămână numai cu aceste constatări abstracte, voi da un exemplu în care voi arăta cum înțeleg eu procedul acestei refaceri a glasurilor; voi face cuvenitele observații din punctele de vedere sus menționate, voi transcrie acelaș glas din muzica psaltică, făcând din nou cuvenitele observațiuni, apoi le voi compara.

Să luăm glasul *întâiu*. (Cântări bisericești prescise pentru dieceza rom. unită de Oradea, partea întâi, pag. 5—11). În formularul prescis pentru dieceza Oradea glasul întâiu este așa:

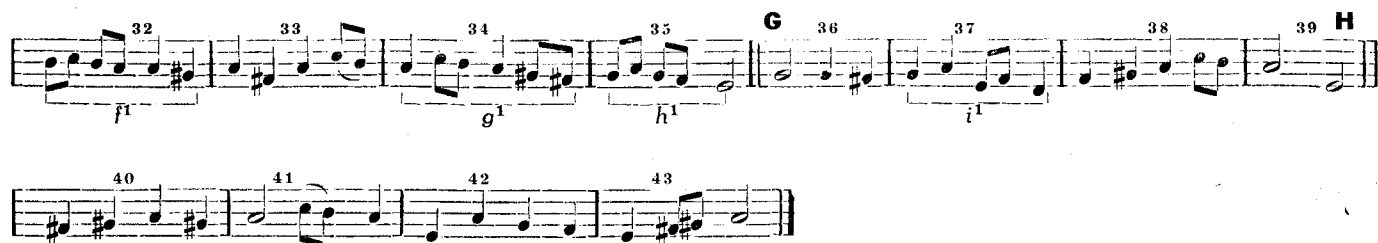
(DOGMATICA VERSULUI)

Vers 1.

I.

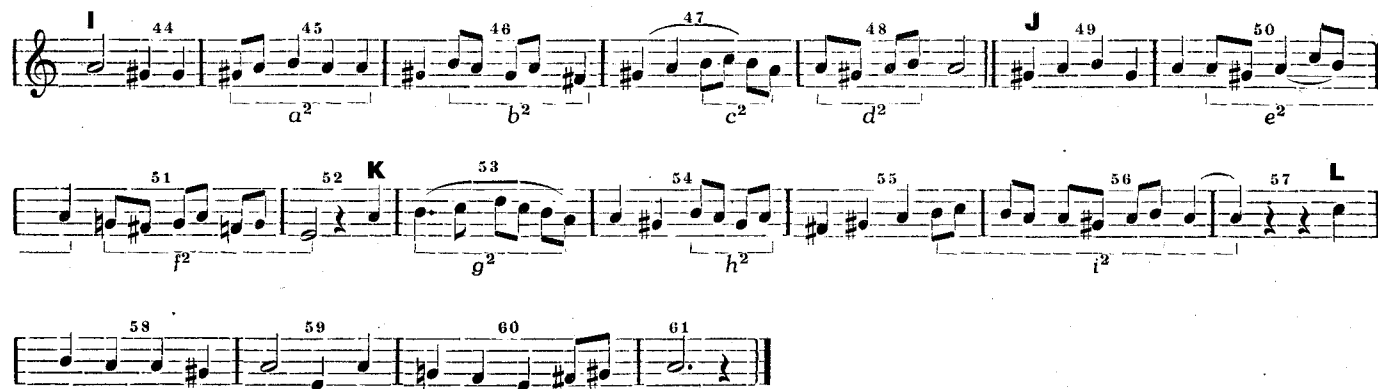
Stihoavna.

II.

Troparul.

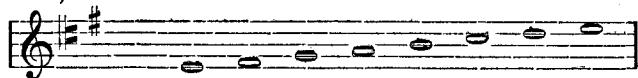
III.

Din acest extras al glasului întâu vedem, că după armură glasul e scris în gama „*la minor*,” iar din melodie, din cauza că are „*sol diez*,” pare a fi armonic, iar stihoavna și troparul, din cauza că are și „*fa diez*,” par a fi melodice atât în suire cât și în coborîre.

Faptul că e scris în „*la minor*” e absolut greșit, pentru că în cazul de față tonalitatea trebuie să fie „*mi minor*” cu „*fa diez*” la cheie :

1)

Deci peste tot ar trebui să se cânte „*fa diez*” și „*sol natural*,” așa încât în tot locul unde în decursul melodiei am semnat dedesubt o mică cruciuliță +, ar trebui să se cânte „*fa diez*,” iar unde am semnat cu un mic cerc O, ar trebui să se cânte „*sol natural*”; așa încât formula de cadență A (*soroaca* A, după cum obișnuiau bătrânii s'o numească) scrisă după această tonalitate ar fi următoarea :

Această tonalitate „*mi*” naturală cu *fa diez* la armură corespunde indentic cu (*tonalitatea*) *gama dorică* a glasului întâu oriental. Reminiscență din această tonalitate găsim în măsurile 5, 27 (nota ultimă), 33,

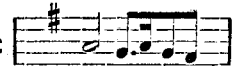
1) După cheia „*sol*” am scris și cheia tenorului, pentru că după sistemul italian se obișnuiește că atunci, când melodia ce-o cântă o voce bărbătească se scrie în cheia sol, se pune și cel de tenor, iar cântările noastre bisericești sunt cântate în general numai de bărbați.

34, 36, 40 (nota primă), 43, 46 (nota ultimă), 51 (nota a treia), 55 (nota primă), 60 (nota 4).

Refacerea din punct de vedere melodic este cu mult mai grea. Fragmentul melodic „*f*” dela sfârșitul cadenței prime A, este o adăugare cantorală, rea și neestetică; este repetarea fragmentului melodic „*e*”. Fragmentele melodice »a« , »c« , »l« »c¹« »e¹« »f¹« »h¹« »c²« »g²« sunt bune, autentice și frumoase, iar fragmentele »h« »m« »f²« „h²« sunt foarte stranii, profane și de eliminat, deci trebuiesc înlocuite; chiar și fragmentele »b« din măsura (treia) 3, »g« din măsura (noua) 9, »k« din măsura 15, întreaga formulă finală D (măsurile 18—23), »a¹« »b¹«, măsurile 33, 37, 38, formula de cadență finală H (măsurile 40—43), »a²«, »b²«, »e²«, precum și măsurile 58—61.

Fragmentul melodic »b« din măsura a treia s'ar putea înlocui cu următoarea celulă melodică în măsura a patra din „*re*” doime să se facă pătrime, iar *mi* pătrime să se șteargă; fragmentul »f«

să se șteargă; fragmentul »h« din măsura a zecea se poate înlocui astfel:

măsurile 11, 12—13 să se înlocuiască

din măsura 18 „*la*” pătrime să se șteargă, din măsura 19 „*si*” optime să se șteargă, iar „*sol*” doime să se unească cu „*la*” devenind optime, fragmentul „*L*” să se șteargă, iar fragmentul „*B*” să se înlocuiască astfel :

în fragmentul „a¹” să se steargă „soi” optime; măsurile 27, 28, 29 pot fi înlocuite în măsura 33 omisă, iar în măsura 34 primul „la” să devină optime și să i se adaugă un „si” optime; în

măsura 38 „do” optime să se înlocuiască cu „la”; în măsura 43 să se șteargă optimele: *fa*, *sol*, precum și în măsura 60. Aceleași corecturi să se facă și în *tropar*. În măsurile 15, 27, 46, 51 să se facă inversările recerute, pentru a fi mai melodice; fragmentul melodic *i*¹ să se șteargă.

Aceste formulare refăcute s'ar prezenta așa:

Andante religioso (M. M. ♩ = 66.)

Musical score for *Andante religioso* (M. M. ♩ = 66.) in G major, 2/4 time. It consists of four staves labeled A, B, C, and D. Staff A is the first line, B and C are the second line, and D is the third line. The music features a steady eighth-note melody with some rests.

Allegro moderato (M. M. ♩ = 100.)

Musical score for *Allegro moderato* (M. M. ♩ = 100.) in G major, 2/4 time. It consists of four staves labeled E, F, G, and H. Staff E is the first line, F and G are the second line, and H is the third line. The tempo is faster than the previous section, with a more active eighth-note melody.

Allegro moderato (M. M. ♩ = 100.)

Musical score for *Allegro moderato* (M. M. ♩ = 100.) in G major, 4/4 time. It consists of four staves labeled I, J, K, and L. Staff I is the first line, J and K are the second line, and L is the third line. The tempo remains the same as the previous section, but the time signature has changed to 4/4.

Doamne strigat-am ar fi astfel:

Vers I.

Andante religioso (M. M. ♩ = 66.)

Musical score for the beginning of the hymn, measures 1-4. It is in G major, 2/4 time, and features a steady eighth-note melody.

1. Doam - ne stri - gat-am că - tre ti - ne au - u - zi - - - mă
4. Ia a - - min - te versul ru - - - gă - ciu - nii - - - me - - - le.

Musical score for the beginning of the hymn, measures 5-8. It continues the eighth-note melody from the previous section.

2. a - u - zi - - - - mă Doam - - - - - ne. 3. Doamne stri - gat - -
5. când strig către ti - - - - - ne.

Musical score for the beginning of the hymn, measures 9-12. It continues the eighth-note melody, ending with a *Fine.* marking.

am că - tre ti - - - ne a - - u - - - zi - - - mă 6. a - u - - -

Musical score for the beginning of the hymn, measures 13-16. It continues the eighth-note melody.

- - zi - - mă Doam - - - - - ne.

Stihoavna ar fi astfel:

Allegro moderato (M. M. ♩ = 100.)

Cu - pa - tima ta Cris - toa - se din pa - timi ne-am slo - bo - zit și cu în - vi - e - - rea la din stri - că ciuni - ne - ai slo - bo - zit. Doamne mări - re - ți - e.

Troparul ar fi astfel:

Allegro moderato (M. M. ♩ = 100.)

Pia - tra fi - ind pe - cet lu - i - tă de ji - dovi și es - tași pă - zind prea cu - rat tru - pul tău. Invi - iat - ai a tre - ia zi mân - tu - i - - toru - - - le dăru - ind lu - - - mii vi - ea - - ță. Pentru a - ceas - ta pu - teri - le ce - rești strigă - ți - - - e dă - tă - to - ru - le de vi - - ea - - - ță; Mă - ri - - - re în - vi - e - rii ta - le Cris - toa - - - se. Mă - ri - re îm - pă - ră - ți - - - ei - - - ta - - - le Mă - ri - - - re rându - ie lii ta - - - le u - nu le iu - bi - to - ru - le de oameni.

Din formularul refăcut vedem că glasul întâi în mișcarea stihirică are două cadențe perfecte în „mi,” una imperfectă în „sol” și una finală în „mi”; în mișcarea irmologică două cadențe perfecte în „mi” (E și γ), 4 cadențe imperfecte în „la” și două cadențe finale în „la”.

Din punct de vedere melodic sunt — relativ — destul de melodice și variate, simple și ușoare de cântat, ba chiar celea din mișcarea irmologică (E—L) sunt și contrapunctibile și din punct de vedere al ca-

racterului oriental încă au valoare, însă relativă. Întrucât glasul întâi după Oradea este glasul cel mai mult deviat, schimonosit și sârbizat, este foarte grea și anevoioasă refacerea lui, încât să prezinte o valoare deosebită.

Acum să vedem partea a doua a exemplului:

Modelul cadențelor din mișcarea stihirică al glasului întâi după psaltichie, transcris cu notație modernă, ar zi acesta¹⁾:

¹⁾ Vezi I. Popescu Pasăre: Pprincipii pag. 37—38.

Vers I.

Andante religioso (M. M. ♩ = 69.)

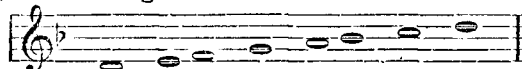

În mișcarea irimologică modelul cadențelor ar fi acesta¹⁾.

Allegro moderato (M. M. ♩ = 100)

Din aceste modele de formule de cadențe putem vedea, că scara glasului întâiu este următoarea:

Scara glasului I nu are totdeauna interval de semiton între treapta a șeșea și a șaptea, pentru că adesea treapta a șeșea în urma legii de atracțiune se găsește la un interval de semiton, de treapta a cincea. Când melodia merge coborînd spre treapta a cincea, treapta a șeșea trebuie să se găsească la un semiton depărtare de a cincea; când melodia merge spre treapta a șaptea semitonul se formează între treapta șasea și a șaptea, fiind atrasă treapta a șasea de a șaptea. Însă de obicei glasul întâiu între treapta 5 și 6 are semiton și de aceea armura lui este armura oricărei game minore cu dieji ori bemoli, scriindu-se treapta a șasea în cursul piesei cu alterație accidentală suitoare, când

o cere aceasta mișcarea melodică. Vezi măsura »E« din cadența »C«, măsura »1« din cadența »G«, măsura »4« din cadența »I« precum și măsurile 2 și 3 din cadența »K« și măsurile 4 și 5 din cadența »G«). Astfel notată scara glasului întâiu este corectă și din punct de vedere armonic, întrucât în acest fel i se pot aplica regulile armonice corect și plăcut.

Mișcarea melodică și ritmică a acestor formule este nu numai frumoasă, lină, plană, dar este de un caracter oriental, mai ales cadențele B, D, G, H și L.

În general melodiile glasului întâiu, dacă sunt cântate legato și calm, sunt caracterizate printr'un orientalism corect și frumos și descoperim în ele multă expresivitate a sentimentului religios.

Doamne strigat-am, a glasului întâiu după psaltichie ar fi astfel:

Vers I.

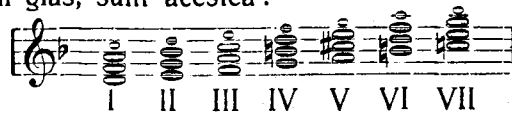
And relig. (M. M. ♩ = 69.)

²⁾ Doamne stri-gat-am către ti - - ne a - u - zi - mă, a - u - - - zi - - mă
Doam - - - ne. Doam - ne stri - ga-t-am către ti - ne a - u - - - zi - - mă
ia - a min - te gla - sul ru - - gă ciu - nii me - - - - le când strig
către ti - - - - ne a - u - - - - zi - - mă Doam - - - - - ne.

¹⁾ Vezi ibidem. ²⁾ Popescu Pasăre: Cântările Vecerniilor. 1920 pag. 3.

Din punct de vedere al construcției melodice și ritmice formulele de cadență, chiar și cu părțile lor variabile, sunt de așa natură, încât se pot contrapuncta cu mult farmec, mai ales cele din mișcarea ir-mologică.

Acordurile ce se pot ridica pe treptele gamei acestui glas, sunt acestea:

iar construcția armonică ce se poate realiza în caracterul acestui glas ar fi aceasta:

1. a) b) c) 2. d)

e) d) e)

f) g) h) 3.

Să vedem câteva fragmente armonizate după aceste modele armonice pentru cor bărbătesc.⁴⁾

And. relig.

Doam-ne stri - gat-am că - tre li - ne a - u - zi mă

mf

Doamne stri - gat - - am că-tre li - ne a - u zi - mă a - u - - zi - mă
Doamne stri - gat-am că - tre li - - ne a - u - zi - mă

mf

Doamne stri - ga-l-am către li - ne a - u - zi - mă

5 sau b

Doam - - - ne ia a - min - te gla - sul ru - gă - ciu - nii.

ia a - min - te

1) Vezi E. F. Richter-Traité de Contrepoint. pag. 111—112.
2) Vezi P. Gregor Molitor. O. S. B. Die Diatonisch-Rhythmische Harmonisation der gregorianischen Chormelodien. Leipzig 1913, pag. 8—9.

3) Vezi G. Dima: Cântări bisericești: Troparul sfintei Cruci pag. 14.

4) Aceste fragmente le-am reprodus din lucrarea mea: „Vecernic” pentru cor bărbătesc, manuscris.

5) În construcția armonică se admite do (diez), dar în melodie nu, afară de cazul că se face vreo variațiune mai țargă.

în - tru în - des - tu - li - - - - - re și dis - preț ce -

etc. sau un
exemplu In - tru în - des - tu li - - re și dis - preț ce - lor mân - d-ri și dis - preț celor
de li - - re și dis - - preț ce - lor mân - d-ri și dis - preț ce -
variațiune

In - tru în - des - tu - li - - - - - re și dis - preț celor

lor mân-dri și dis-preț ce - lor mân-dri și dis - preț ce - lor mân-dri și dis - preț ce -

mân-dri și dis - preț celor mân-dri și dis - preț celor mân-dri și dis - preț și dis -
lor mân-dri și dis - preț ce - lor mân-dri și dis - preț ce - lor mân-dri și dis - preț ce -

mân-dri celor mân-dri celor mân-dri și dis-preț celor mân-dri și dis-preț

lor mân-dri ce-lor mân-dri

sau un fragment
preț ce-lor mân-dri cu modu-
lor mân-dri ce-lor mân-dri lație în
major

Doamne as - cul-tă ver - - sul meu.

ce - - lor mân-dri

d *rall.*

Ca exemple clasice pentru armonizarea tonalității dorice a glasului întâiu ne pot servi și: *Mărire... Binecuvintează suflete al meu... Și acum... Unule născut... Și fericirile...* din Liturgia orientală pentru cor bărbătesc (aflată încă în manuscris) a *Reverendissimului Domn Francisc Hubic din Oradea*.

Din acest exemplu, în care am insistat mai mult asupra glasului I din muzica psaltică, onorații cetitori pot să vază, cât este de deviat glasul I după Oradea, dar refăcut se apropie mult de cel psaltic, precum și aceea, cât este de clasic, oriental, bisericesc, melo-

dic, armonios, — deci mult superior, glasul întâiu după psaltichie.

(Aici am amintit despre glasul întâiu numai cele absolut necesare, căci nu-mi permitea mai mult cadrul restrâns al unui articol de revistă, dar nădăduiesc că în curând voi da la lumina zilei un tratat complet despre principiile muzicii bisericesti orientale-românești, unde voi trata pe larg despre fiecare glas în parte).

Mihaiu Bruchenthal,
stud. la Academia de muzică Cluj.

CRONICI

— Spre Roma! Marși noaptea în 26 crt. au plecat din Oradea spre Roma 122 de pelerini ai bisericii noastre rom. unite (afară de înalții arhieriei și cei ce-i însoțeau). Erau între ei persoane distinse din toate părțile României. Toți erau cuprinși de bucurie și ploasă reculegere în speranța frumoaselor lucruri ce-i așteaptă în centrul creștinătății mondiale și în alte orașe cu sanctuarul renumite ale frumoasei Italii. Mgr-ul Coltor s'a dovedit din nou un practic și excelent organizator de pelerinaje: a exoperat 4 vagoane cu paturi cu carți vor călători pelerinii în tot cursul pelerinajului, până se vor înapoia iarăși la Oradea. La pelerinaj au parte și 20 de membri ai corului Hubic, care va face cunoscut Italiei și Romei frumoasele

noastre cântece bisericesti și naționale. Pelerinajul nostru va fi nu numai un prilej de pioasă reculegere sufletească la mormintele Apostolilor, ci și cea mai potrivită propagandă și manifestare națională. D-zeu să-i păzească în pace pe tubiții și fericirile noastre pelerini. Noi să-i însoțim cu rugăciunile noastre, căci ei se vor ruga pentru noi, mijlocindu-ne bogate haruri și binecuvântări.

— Noul Nunțiu Apostolic în România Exc. Sa Valerio Valeri, arhiepiscop titular de Efes, a sosit în țară la 19 August prin punctul de frontieră Curtici-Decebal. La Timișoara a fost întâmpinat de vicarul general al acelei episcopii Mgr. Paul Magyary, iar la Lugoj de clerul eparhial. În București, deși sosit noaptea, la orele 23⁵⁰, a fost întâmpinat de Exc. Sa Dr. Alexandru Cisar mitropolitul romano-catolic al țării, de Mons. Luigi Arrigoni însărcinatul de afaceri al Nunțiatului și de un mare număr de preoți aflători în capitală. După prezentarea celor de față prin

Exc. Sa A. Cisar, noul nunțiu, însoțit de Mgr. Arrigoni, a plecat la palatul Nunțiatorei din str. Esculap 5. — Exc. Sa noul nunțiu (născut la 7 Noembrie 1883 în Santafiore, Italia) și-a făcut studiile la Roma, a fost sfințit de preot în 1907 ca doctor în filosofie, teologie, dreptul canonic și cel civil. A fost un timp profesor seminarial în Fano, apoi prof. de drept penal la facultatea juridică „Appolinare” din Roma, fiind deodată și în serviciul Secretariatului de Stat al Sf. Scaun. La reînființarea Nunțiatului din Paris a fost trecut acolo ca *auditor* pe lângă titularul ei, regretatul Card. Ceretti, iar în 1927, ridicat la titlul de arhiep. de Efes, a fost trimis ca Delegat Apostolic pentru Egipt, Arabia, Eritreea, Abisinia, Palestina, Transjordan și Cipru cu reședința în Cairo. — Ca fost profesor de drept și reprezentant al Sf. Scaun și în Apus și în Orient, avem toată nădejdea că Exc. Sa noul Nunțiu va ști supraveghia destinele bisericii catolice din România cu toată competența, pentru ce îi dorim din inimă tot succesul și darul lui Dumnezeu! Întru mulți ani!

VESTITORUL

— Casa culturală „Dr. Ioan și Clara Maniu”.

Fostul premier al țării, azi fiu al Eparhiei noastre, a fost condus totdeauna — lungă-i viață publică e mărturie vie — de un idealism curat și generos, sorbit în atmosfera Blajului secularelor noastre tradiții naționale și religioase. Concepția religioasă-morală a d-lui *Iuliu Maniu* ca bărbat de Stat ne este cunoscută nu numai din declarația publică făcută acu-s câțiva ani la Cluj, declarație prin care se mărturisea în public fiu credincios al bisericii noastre române unite, mândrindu-se cu cele șapte generații de uniți ale familiei sale, dar și din recente sale declarații în cari spunea: »Dela începutul activității mele politice am fost pătruns de convingerea, că neamul românesc nu va putea propăși decât întemeindu-se pe trei adevăruri: o *morală creștină*, o conștiință națională trează și hotărâtă și o democrație sinceră și adevărată.« La omul pătruns de o atare convingere era firesc gestul ce l-a făcut la Bădăcini: a dăruit din moșia părintească un teren mai bine de trei jug. cad. pentru ca pe acela să se clădească un centru iradiator de cultură creștinească și românească: o biserică frumoasă cu casă parohială, Casa culturală »Dr. Ioan și Clara Maniu,« care va oblađu o școală cu două puteri didactice, locuință pentru învățător, primăria, o bibliotecă populară cu sală de lectură, precum și o sală festivă pentru șezători și reprezentații. A fost un gând pios din partea marelui bărbat de Stat că biserica a destinat-o pe locul unde s'a născut acu-s una sută ani regretatul său tată, care, după cum spune „*Gazeta de Duminecă*” din Șimleu în frumosul ei număr scos cu acest prilej »timp de peste 40 ani a fost sufletul și îndrumătorul întregii vieți românești din aceasta parte a Transilvaniei« (Sălajul), — și că punerea pietrii fundamentale a casei culturale, ce va purta numele marilor săi părinți, a fixat-o pe ziua aniversării de o sută de ani dela nașterea lui Ioan cândva Maniu.

Punerea pietrii fundamentale a acestei Case culturale, săvârșită de Exc. Sa episcopul diecezan *Dr. Valeriu Traian Frențiu*, în ziua de 11 Sept. cu asistența unui numeros sobor de preoți, a fost un prilej de pioasă reculegere creștinească și de reconfortare sufletească. Stima și dragostea de care se bucură d-l Maniu în mijlocul populației din Sălaj o dovedește până la evidență numărul mare de peste 5000 de țărani, preoți și tot felul de intelectuali, cari, neinvitați și netrimisi de nimeni, ci mânafi numai de însufleșirea curată pentru d-l Maniu, au grăbit la locul serbărilor din Bădăcini. D-l Maniu, cât de recules și pios a stat de față la parastasul părinților săi, tot atât de afabil și prevenitor a primit și găzduit marea mulțime a oaspeților

sosiți (peste 300 au luat masa în modestul conac al d-lui Maniu). Îngereasca soră Cecilia (sora cu vâl călugăresc a D-lui Maniu) și celelalte persoane aparținătoare familiei, au emulat cu fratele în primirea și găzduirea ospitalieră a oaspeților. Casa cu tradițională ospitalitate creștinească și românească! *Rep.*

— **Abrămușul în sărbătoare.** 15 August, Adormirea Maicii Domnului crt., a fost pentru comuna și parohia Abrămuș (jud. Bihor) prilej de întreită sărbătoare: Părintele local On. *Coriolan Man* împlinea 25 de ani de păstorire în Abrămuș, tineretul intelectual din Abrămuș ieșit din școli unde mersese la îndemnul zeloase și părințești ale Părintelui își ținea întâlnirea, iar Agrul își ținea adunarea de înființare. La sf. Liturghie solemnă, la care veniseră în procesiune și credincioșii din Cristur sub conducerea Părintelui lor, Alex. Terdic, se mărturisiră și cuminecară mulțime de credincioși, între cari și toți tinerii intelectuali eșiți din Abrămuș și adunați acum la jubilar; pilda lor a făcut foarte bună impresie asupra credincioșilor țărani. La liturghie a cântat corul bărbătesc excelent instruit de teologul absolvent Roman Nemeș dela Oradea, lectorând clericul Coriolan Man. După sf. Liturghie tineretul intelectual a dat un banchet în onoarea Părintelui Man. În cursul banchetului s'au ținut la adresa părintelui frumoase și impresionante toaste de mulțumită și recunoștință. Întâiul vorbește d-l *Dr. Iosif Mihujșu* avocat în Marghita, care trece în revistă activitatea culturală altruistă dezvoltată de Păr. jubilar timp de 25 de ani în Abrămuș. Laudă râvna părintelui de-a fi trimis cele mai bune elemente la școli și azi, zice D-l avocat: »noi cari formăm, în urma jertfei de sine a părintelui, pleiada intelectualilor acestei comune cu calificății superioare pe diferitele terenuri ale culturii românești, suntem dovada cea mai grăitoare a îndemnurilor pline de iubire date de adevăratul Părinte.« Tinerul avocat *Gheorghe Heger*, arată cu date statistice râvna și hărnicia Părintelui Man, cari au dat comunei Abrămuș: 1 medic, 2 prof. de liceu, 2 advocați, 3 preoți, 1 notar, 8 învățători, 3 mecanici superiori, 3 abs. ai școlii de arte și meserii superioare, 4 abs. ai școlii comerciale, 4 abs. de liceu și mai mulți meseriași. Învățătorul Gh. *Verdeș* în numele colegilor absolvenți din aceea comună aduce prinos de recunoștință Părintelui pentru jertfa arătată în creșterea lor. — Emoționat, părintele, folosindu-se de cuvintele Ev. Ioan: »Păstorul cel bun sufletul și-l pune pentru oi« îi stränge la piept pe iubiții lui tineri intelectuali. — D. m. la orele 3 sa celebrat Vecernia, la care tinerii intelectuali, în număr frumos, au cântat Paraclisul. Apoi tot poporul și intelectualii s'au adunat la școală, unde a avut loc, cu un bogat program, ședința de constituire a Agrului. A vorbit dl. Dr. Iosif Mihujșu, delegatul Comitetului diecezan, arătând rosturile Agrului ca societate de reînviere a vieții religioase conștiente; a conferențiat tinerul cleric absolvent *Valeriu Man* arătând istoricul și scopurile Agrului. D-rul *Ioan Nemeș* a ținut o conferință instructivă despre boalele epidemice îndeosebi oftica. D-l Gh. *Verdeș*, inv. vorbește despre: Sarcina și obstacolele învățământului. Dș *Elena Nemeș* din Oradea recitează cu mult sentiment poezia *La icoană* de A. Vlahuță, iar corul dirijat de teologul R. Nemeș cântă cu precizie mai multe motete (Trăiască Regele, Noi vrem pe Domnul, Cântă suflet, Marșul lui Iancu, Mulți ani etc.). — După aceea s'a ales cu unanimitate următorul Comitet local al Agrului: *Preș.* Ioan Andraș primar; *vicepreședinți*:

Borca Florian și Gavril Lazar; *cisster*: Ioan Verdeș; *cenzeni*: Ion Pop, Gh. Cheregi, Papiș Ilie, Molnar Gavr jun. și Cheregi Florian; *secretar*: D-l Gh. Verdeș învățător. S'au înscris: 25 membri activi (fruntea satului) și unul pe viață (P. C. Man). Serbarea s'a continuat cu o petrecere frumoasă în păduricea din grădina școlii. — Astfel de serbări sunt semne bune de închegare a culturii sănătoase naționale-religioase la sate; de aceea îi felicităm pe tinerii intelectuali din Abrămuș pentru ideea tinerii și a desfășurării acestei serbări.

— **Sfințiri de cruci.** Credincioșii rom. uniți din parochia Rogoz și filia Dumbrăvița, întru onoarea și amintirea patimilor și a morții Domnului Isus Hristos, au ridicat două frumoase cruci jubulare, cari s'au sfințit în cadrul unor înălțătoare sărbători parochiale în zilele de 3 și 14 Sept. a. c. de către preotul din loc asistat de teologii-lectori *Mihaiu Carțiș și Iuliu Hirjea*. Credincioșii au fost conduși în procesiune cu cântări către Isus și Preacurata, iar predica »despre ce ne învață și cum trebuie să cinstim crucea« a fost rostită cu însuflețire de clericul Mihaiu Carțiș. — Tot cu acest prilej s'a sfințit și un frumos feșnic portativ, donat bisericii din Dumbrăvița de către credinciosul Alexandru Floruța, căruia și pe această cale curatoratul îi exprimă mulțumite și D-zeu să-i răsplătească!

— **Jubileu de 50 de ani de preoție.** Duminică în 26 Sept. s'a serbat în Girișul-de-Criș jubileul de 50 ani de preoție a venerabilului paroh *Andrei Pelle*. Cu această ocazie s'a celebrat o sf. Liturghie solemnă și un Te deum prin Rvs. protopop districtual Gh. Maior asistat de Mon. Paul Tămăian, — la care au luat parte toți enoriașii parohiei, corpul didactic întreg cu elevii școalelor primare. În cadrele unui discurs festiv Rvs. protopop districtual a apreciat munca de 50 ani de preoție a jubilarului, (din cari 27-i-a petrecut în Girișul-de-Criș) și a cetit decretul prin care Exc. Sa episcopul diecezan îl numește pe jubilar protopop onorific cu dreptul de-a purta brâu roșu. — După serviciul divin a avut loc în școala confesională o serbare aranjată de corpul didactic împreună cu elevii școalelor, în cadrele căreia a vorbit teologul abs. Nicolae Cristea despre rolul educativ al preotului, iar d-l director-inv. Gheorghe Vereș, aduce jubilarului omagii respectuoase ale corpului didactic subliniind cu satisfacție că în Girișul de Criș preotul și învățătorii au lucrat totdeauna în bună armonie la educarea poporului. — Elevii școalelor au recitat diferite poezii religioase și patriotice. A mai vorbit Rvs. protopop Gh. Maior, care mulțumește corpului didactic, pentru colaborarea armonioasă cu biserica, rugându-i ca și pe viitor să continue această armonie, fiindcă așa a fost în tradiția poporului nostru, ca școala și biserica să meargă mână în mână în educarea poporului; numai așa am putut avea în trecut caractere creștine și române, și așa vom avea și în viitor. — Serbarea jubilară a luat sfârșit cu o agapă la locuința jubilarului, participând mai mulți membri ai familiei. — Trimitem și noi jubilarului felicitările și urările noastre de bine, dorind ca D-zeu să-i păstreze sănătatea, optimismul și umorul încă mulți ani!

— **Distincție.** Rvs. protopop și arhidiacon on. *Gheorghe Maior* a fost distins de Majestatea Sa Regele Carol II cu »Meritul Cultural« pentru biserică în grad de Cavaler cl. II. Decretul poartă Nr. 2038/671 din 12 Iulie 1933. La mulți ani!

BIBLIOGRAFIE

— **A apărut: Călea desăvârșirii creștinești**, de *Alfons Rodriguez*, tradusă de Păr. Dr. L. Tăutu. — Cea mai bogată carte de lectură spirituală pentru preoți, clerici, monahi și mireni. Face bun serviciu și la pregătirea predicilor, întrucât cu prinde bogat material și exemple din Scriptură, Tradiție și viețile Sfinților. Lucrarea întreagă va cuprinde 4 volume. Prezentul volum (I) conține 5 tratate (cu multe capitole); 1. despre stîmna și dragostea ce trebuie s'o avem pentru desăvârșirea creștinească; 2. despre desăvârșirea în faptele noastre obișnuite; 3. despre gândul drept și curat ce trebuie să-l avem în toate lucrările noastre; 4. despre unirea dragostei frățești și 5. despre rugăciune. — Cartea de 416 pagini costă portofranc 80 Lei la Soc. Sf. Ioan Gură de Aur, Oradea.

— **Nou: Drept matrimonial**, de prof. Dr. *Vasile Chirvaiu* Este vol. III. în seria manualelor de drept canonic publicate de autor, Prezentul volum este o interpretare și o parafrază a Canoanelor referitoare la căsătorie din Noul Cod al dreptului canonic apusean, indicând la locul ei și disciplina bisericii orientale. Cartea se compune din următoarele 4 Titluri: I. Noțiuni generale despre căsătorie și căsătorie de constiință (Can. 1012—1016, 1104—1107). — II. Despre căsătorie de contractat (Can. 1017—1109); — III. Despre căsătorie contractată (Can. 1110—1143); — IV. Despre sacramentale (Can. 1144—1153). La urmă se mai găsesc 5 sdaosuri utile: Formularul facultăților cvincvenale; 2. Instrucțiunea Corului epp. ungar cu privire la căsătorie civilă; 3. Valoarea căsătoriilor civile omeștecate; 4. Instrucțiunea Congreg. de Propag. Fide despre continența clericilor; 5. Instrucțiunea aceleiași despre cauzele matrimoniale (din 1883). — Semnalăm neegalitatea literei Titlurilor în text, ceea ce face grea orientarea în carte și săpânirea materiei printr'o privire unică (asemenea neajunsuri sunt și în alte locuri, vezi de ex p. 335 — No. 4°, 5°, 6° cu alte litere, decât 1°, 2°, 3°). — După părerea noastră aceste opere sunt departe de ceea ce ar trebui să fie un manual clasic de drept canonic orientat, precum și de ceea ce ar trebui să fie un studiu de drept canonic comparat (oriental și apusean). Autorul a adunat material enorm, ceea ce l-a costat multă osteneală, pentru care e de admiral, dar, credem, nu suficient trecut prin filiera laboratorului intelectual ordonator și sistematizator. Le recomandăm pentru cei ce vreau o orientare în vastul și imensul labirint al dreptului canonic, mai ales apusean. Vol. II. (precum și I.) se află în comision la Librăria Socec, Oradea, cu 200 Lei volu-ul.

— **Școlile din Blaj**, de *Ioan Georgescu*, (cu 26 ilustrațiuni în text. Extras din »Boabe de Grâu« Anul IV, Nr. 6 Iunie 1933) 4°—32. Prețul? — Sunt lucruri adunate cu mîgălaie de harnicul nostru canonic și colaborator, de prin arhivul Blajului și alte izvoare inedite despre oamenii mari și institutele strălucite ale Blajului. Cine dorește să cunoască în perspectivă istorică tot ce Blajul a avut mare și frumos, va trebui să citească acest studiu, ce-l poate avea la autor (în Oradea).

— **Corrigenda**, de *M Theodorian—Carada* (în *Convorbiri Literare* Nr. Iulie—August 1933). — Trebuie să-i fim mult recunoscători D-lui Mariu Theodorian-Carada pentru felul cum a știut să pună la punct unele afirmațiuni greșite ale D-lui C. Gane din volumul său: *Doamne și Domnițe de demult*, prelegeri ținute și la Radio, apărute în volum și premiate de Academia Română. Dl. C. Gane, preocupat, se vede, ca alți mulți literați și istorici de-ai noștri, față de catolicism, a pus afirmațiuni greșite, uneori nedrepte, pe socoteala catolicismului D-lui M. Theodorian-Carada cu vastele-i și precizele-i cunoștințe istorice despre Domnii Români îi face cuvenitele îndreptări, arătând rolul exact și atitudinea multor Domni în cele religioase și confesionale. Aflăm într'altelile din acest mic dar prețios studiu al D-lui M. T.-C., că mitropolitul Damian, care a iscălit unirea la Florența, a fost trimis de Domnul Țării, de Alexandru cel Bun, să semneze Unirea, că a murit unit în Moldova la 1447 și că și urmașul să Ioachim, trimis de Constantinopol, a fost tot unit. Mai arată dl. M. T.-C. și alte amănunte cu privire la Domnii și Doamnele catolice din Principate, între altele că Mihnea cel Rău, Vlad Tepeș, Petre Schiopul, Radu Șerban, mitropolitul Gheorghe Movilă și însuși marele mitropolit al Kievului, Petru Movilă, ș. a. erau uniți. Dar nu se pot reproduce toate amănuntele date de d-l Carada; trebuiesc cetite, ori reproduse în întregime.

